

ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ İLİŞKİLERİ

ÜMRANIYE REHBERLİK VE ARAŐTIRMA MERKEZİ

**Öğretmen - Öğrenci İlişkisinde
Önemli Olan Nedir ?**

- **Öğretme - öğrenme sürecinin etkili olabilmesi için öğrenen ile öğretene arasında çok özel bir ilişkinin kurulması gerekir.**

ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ ARASINDAKİ BAĞI OLUŞTURAN ETKENLER:

✓ Etkili Konuşma:

- 😊 Konuşma, insan ilişkilerinde yapıcı olduğu kadar yıkıcı da olduğundan, öğrenciyi öğretmene yakınlaştırabildiği gibi uzaklaştırabilir de...

✓ Etkili Dinleme:

- ▶ Her anne-baba ve öğretmen, biyolojik olarak çocukları dinler (duyar). Her zaman dinleseler de, duyduklarını sandıkları şey, çocuğun anlatmaya çalıştığı şey olmayabilir.
- ▶ Öğrenciler , öğretmenin kendilerini yanlış anladığını, güvenmediğini, bir kenara ittiğini, aşağıladığını, küçük düşürdüğünü ya da eleştirerek değerlendirdiğini hissederse, beden eğitimi, resim eğitimi gibi en ilgisini çeken derslerde bile davranış bozukluğu gösterir ve öğrenmeye inatla karşı koyarlar.

**Her Zaman Karşılaşılan
Disiplin Sorunları İle İlgili
Ne Yapmalı ?**

- ▶ Öğretmenlerin sınıfa girdiklerinde, disiplin kurmak için zaman yitirmek yerine, öğretmek istemeleri doğaldır.
- ▶ Bir grup öğretmen; kendilerini yeterli ve becerikli bulduklarından, sınıfta disiplin sorunu ile karşılaşmayı pek beklemezler.
- ▶ Bir grup öğretmense disiplin kurmaları gerektiğinde, bu olayın sevimsiz olduğunu öğrenmişlerdir. Onlar da disiplinle uğraşmak değil *öğretmek*, öğrencilerin öğrendiklerini görmekten duyulan zevk ve gururu tatmak isterler.

PEKİ YANLIŞ NEREDEDİR ?

Neden öğretmen, öğretimle geçmesi gereken zamanın büyük bölümünü sınıfta düzeni kurmak için harcamak zorunda kalır?

Çünkü, bazı öğretmenler disiplini genelde ceza tehditleri, cezalar ya da sözlü utandırmalarla ve suçlamalarla sağlamayı öğrenmişlerdir. Veya geçen zaman içinde, bundan başka yollarının olmadığını düşünmeye başlamışlardır...

Fakat ne yazık ki bu yöntemler iyi sonuç vermez. Genelde bastırıcı ve güce dayanan yöntemler öğrencide direnç, başkaldırma ve karşılık vermeyi kışkırtır. Bunlar öğrencilerin davranışlarında belli değişiklikler oluşturmakla birlikte, öğretmen sınıftan ayrılır ayrılmaz ya da tahtaya döndüğünde, çocuklar yine eski davranışlarına yönelirler.

Öğretmenler geleneksel güç dili olan ;
“denetim, yönlendirme, cezalandırma,
gözdağı verme, sınırlar koyma, zorlama,
kuralları hatırlatma, sert olma, kınama ,
emir verme, baskı kurma vb.” disiplin
sözcükleri yerine ; “sorun çözme, etkileme,
yüzleşme, işbirliği yapma, ortak bir amaçta
birleşme, birlikte karar verme, öğrencilerle
çalışma, karşılıklı anlaşmalar yapma,
gereksinimleri karşılama, bir anlaşmaya
varmak için tartışma, bir işi sonuçlandırma”
gibi yeni deyişleri kullanmalıdır.

Bu, öğretmenlerin sınıf içindeki iş ve
sorumluluklarını da kolaylaştırır.

Öğretmen ve öğretim ile ilgili çok kişi tarafından kabul edilmiş yaygın inançlar vardır:

Bunlar ;

- ▶ İyi öğretmen sakin, telaşlanmaz, sinirlenmez. Her zaman soğukkanlıdır ve aşırı duygularını göstermez.
- ▶ İyi öğretmen önyargılı ve yanlı değildir. Bütün öğrencilere eşit davranır. Cinsiyet ayırımı yapmaz.
- ▶ İyi öğretmen gerçek duygularını denetler ve öğrencilere göstermez.
- ▶ İyi öğretmen bütün öğrencileri aynı biçimde kabullenir. İyi öğretmenin gözde öğrencileri yoktur.
- ▶ İyi öğretmen coşkulu, uyarıcı ve özgür bir öğretim ortamı yaratır, ama yine de bu ortamı her zaman düzenli tutar.
- ▶ İyi öğretmen her şeyden önce tutarlıdır. Değişmez, unutmaz, çok neşeli ya da asık suratlı değildir ve hata yapmaz.
- ▶ İyi öğretmen her sorunun yanıtını bilir. Öğrencilerden daha akıllıdır.
- ▶ İyi öğretmenler birbirlerine destek olur, kendi duyguları, değer yargıları ve inançlarından etkilenmeden öğrencilerine karşı “birleşik cephe” oluşturur.

- Öğretmenler , öğrencileri ile iyi ilişkiler kurduklarında, rolden role geçmelerine, sert davranmalarına, insanüstü ve erdemli kişiliklere bürünmelerine gerek yoktur. Öğrencileri ile ilişkileri iyi olmadığı zaman, en iyi öğretim tekniklerinin bile yararsız olduğunu görecektir.

Öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişki ;

- ▶ Açıklık
  - ▶ Önemseme, ilgilenme
  - ▶ Karşılıklı olarak birbirine gereksinim duymak
  - ▶ Birbirlerinden ayrı olmak (sınırların belirgin olması)
  - ▶ Gereksinimleri karşılıklı olarak giderebilmek
- Özelliklerini içerirse , iyi bir öğretmen - öğrenci ilişkisi kurulmuş olur.

Övgü, Hangi Durumlarda Doğru Değildir?

Öğrenci, davranışından ve kendisinden memnun değilse, sorunu varsa, övmeyi ya kulak ardı eder, ya öğretmenin kendini anlamadığını düşünür, ya da kendinde var olan aşağılık duygusu güçlenir.

Öğretmen, öğrencinin davranışına karşı doğal ve ani bir sözlü tepki verirse ve bu tepki öğretmen - öğrenci ilişkisindeki sorunsuz bölgede ise övgü bir engel olmayabilir.

Övgü, öğretmen tarafından bilinçli bir biçimde, öğrencinin davranışını değiştirmek amacıyla yapılıyorsa, öğrencinin övmeyi yapmacık ve yönlendirici bulması ve öğretmenin gereksinimlerini karşılamak için kullandığını algılaması doğaldır. “her zaman böyle davranmamı istediğiniz için beni övüyorsunuz”

Sınıfta bir ya da birkaç öğrencinin övülmesi, diğer öğrenciler için olumsuz değerlendirme olarak kabul edilir. Devamlı övgü almaya alışmış bir öğrenci bile, övülmediği zaman olumsuz değerlendirildiği duygusuna kapılabilir.

Sorunu Olan Öğrencilere Yardım Etmenin Etkili Yolları

Edilgen Dinleme (Sessiz Kalma)

- ▶ Sessizce dinleme, gerçekte kabul etmeyi gösterir. Sessizlik - “Edilgen Dinleme” - öğrenciye gerçekten kabul edildiğini duyumsatan ve sizinle daha fazla paylaşması için onu yüreklendiren çok güçlü bir sözsüz iletidir. Hep konuşan siz olursanız, öğrenci kendisini rahatsız eden şeyleri anlatma fırsatı bulamaz. Beden dilinizle onu dinlediğinizi fark ettirmeli, göz temasını sürdürmelisiniz. «Öğrenci sözünü bitirdiği anda, ne diyeceğinizi düşünmeyin, sadece onu dinleyin. Birilerinin sakince onu dinlemesi, öğrencilere çok iyi gelir.

Kabul Ettiğini Gösteren Tepkiler

- Sessizlik, iletişim engelini ortadan kaldırmakla birlikte, her zaman anlatana gerçekten tüm dikkatinizi verdiğinizi kanıtlamaz. Bu nedenle dinlerken, özellikle duraklamalarda, onu gerçekten dinlediğinizi göstermek için sözlü ya da sözsüz belirtiler vermeniz son derece yardımcı olacaktır. Bunlara kabul tepkileri diyoruz. Baş sallamak , öne eğilmek, gülümsemek ve başka davranışlar uygun olarak yapılırsa, onu gerçekten dinlediğiniz iletisi verirler.

Kapı Aralayıcılar

Öğrenciler, bazen daha çok konuşmak, derine inmek ve asıl meseleyi anlatmaya başlamak için yüreklendirme beklerler. Bu iletilere “kapı aralayıcılar” denir. Örnek :

- ▶ “ Bu konuda konuşmak ister misin?”
- ▶ “ Bu konuda daha fazla bir şey söylemek ister misin ?”
- ▶ “ Söylediklerin çok ilginç”

Bu iletilerin, sonu açık sorular ve düz tümceler olduğuna dikkat edin. Hiçbiri söylenenle ilgili bir değerlendirme içermemektedir.

Etkin Dinlemenin Geređi

- ▶ Sessizlik, kabul ettiğini gösteren tepkiler ve kapı aralayıcıların kullanılmasında sınırlamalar vardır. Karşılıklı etkileşime olanak vermezler. Tüm işi konuşan yapar. Konuşan , dinleyenin yalnızca dinlediğini bilir, anlayıp anlamadığını hiçbir şekilde öğrenemez.
- ▶ zet olarak, bu üç dinleme yolu edilgin yöntemlerdir. Dinleyicinin anladığını göstermezler. Etkin dinleme daha fazla etkileşim ve dinleyenin yalnız duyduğunu değil, aynı zamanda doğru olarak anladığını da gösterir. Bu nedenle usta bir dinleyici “Etkin Dinlemeyi” daha yaygın kullanır.

- Öğrencilerin rahatsız (veya farkında) olmadığı ama Öğretmenin, bir sorundan dolayı rahatsız olduğunu anlatan ipuçları kırgınlık, can sıkıntısı, dikkatin dağılması, yılgınlık, küskünlük, sinirliliktir. Bu içsel duyguların fiziksel belirtileri de gerginlik, baş ağrısı ve mide rahatsızlıklarıdır.

Bu tarz sorunlara örnek olarak:

- ▶ *Bir öğrenci sırasının üzerini kazır*
- ▶ *Bir öğrenci ile konuşurken ötekiler araya girer.*
- ▶ *Bir öğrenci sürekli geç gelerek dersi böler.*
- ▶ *Bir öğrenci sürekli arkadaşlarından yakınarak sürekli zamanını alır.*
- ▶ *Birkaç öğrenci dersi bölecek kadar yüksek sesle tartışır.*
- ▶ *Öğrenciler çöplerini yerlere atarlar.*

- Öğretmenler , bunun gibi yüzlerce öğrenci davranışıyla karşılaşır. Hiçbir öğretmen dersinin bölünmesini, sözünün kesilmesini, kirliliği bir ortamda ders yapmayı istemez; çünkü bu davranışlar onların doğal gereksinimlerine ters düşer. Öğrencilerin bu tip davranışları, öğretmenlerin davranış penceresinin “kabul etmeme” alanındadır.

Sorun Öğrencideyken	Sorun Öğretmende yken
Konuşmayı öğrenci başlatır.	Konuşmayı öğretmen başlatır.
Öğretmen dinleyendir	Öğretmen konuşandır.
Öğretmen danışmandır.	Öğretmen etkileyendir.
Öğretmen öğrenciye yardımcı olmak ister.	Öğretmen kendisi için yardım ister.
Öğretmen öğrencinin çözümünü kabul eder.	Öğretmen sonuçtan hoşnut olmalıdır.
Öncelikle öğrencinin gereksinimleri ile ilgilidir	Öncelikle kendi gereksinimleri ile ilgilidir.
Öğretmen sorunun çözümünde daha edilgendir.	Öğretmen sorunun çözümünde daha etkindir.

Bu tablo öğretmenlere, öğrenci sorunlarını çözüme ile öğrencilerin öğretmenlerde yarattıkları sorunları çözüme davranışlarının birbirlerinden tümüyle ayrı olduğunu ve ayrı yaklaşımlar gerektirdiğini gösterir. Buna göre :

- ▶ Her şeyden önce öğrencinin davranışı “davranış penceresi” nin doğru bölümüne yerleştirilmelidir.
- ▶ Öğrencinin davranışı “sorun öğrencinin” alanındaaysa, öğretmenin Etkin Dinleme uygulayarak danışmanlık yapması uygundur.
- ▶ Öğrencinin davranışı “sorun öğretmenin” alanındaaysa, Etkin Dinleme hem yararsız hem de yapay olacaktır.

«Sen» İletileri Neden Yararsızdır?

Örnek:

- Dersi ilk anlatışta anlayan bir öğrencinin, anlamayanlar için yapılan tekrar sırasında can sıkıntısından öğretmeni rahatsız ettiğini varsayalım. Öğretmen bu engelleme sonucu, kendinde oluşan duyguları içinde saklayıp konuşursa bir kodlama yapacak ve dili “sen”li olacaktır: “Terbiyesizlik ediyorsun”

- ▶ Eęer duygularını açıklayarak konuşursa ben diliyle konuşmuş olacaktır:

“Dikkatimi toplayamıyorum”

***Sen -iletileri öğrenciyi olumsuz yargılayan
(ve öğrencide direnç oluşturan),***

***Ben - iletileri ise öğretmenin sorun
karşısındaki duygularını dile getiren (ve
öğrencide empatiyi geliştiren) iletilerdir.***

Ben - İletileri Neden Etkilidir ?

- ▶ Ben - iletilerini gönderen öğretmen, kendi duygularının bilincinde olmak için önce kendini dinleme ve duygularını tüm açıklığı ile öğrencileriyle paylaşma yükümlülüğü taşır.
- ▶ Ben - iletileri , davranışının yükümlülüğünü öğrencide bırakır. Aynı zamanda Ben - iletileri , Sen - iletileriyle birlikte gelen olumsuz etkileri içermez ve öğrenciyi kızgın, kinli, hırçın değil, yardımcı ve düşünceli olmada özgür bırakır.

Etkili Ben - İletisinin 3 Önemli Ölçütü Vardır:

► Öğrencinin davranışını değiştirme olasılığı yüksektir.

► Öğrenci ile ilgili çok az olumsuz değerlendirme içerir.

► İletişimi zedelemmez.

► Ben - iletileri öğretmenleri, saydam, dürüst, öğrencilerin kendileri ile anlamlı ilişkiler kurabilecekleri gerçek kişiler olarak gösterir ve yakınlığın gelişmesine yardım eder.

Ben - Mesajı İçeren Tepkiler Nasıl Verilebilir?

- ▶ *Birinci öge, sorun yaratan davranışın tanımlanmasıdır.*
- ▶ Her şeyden önce öğrenciler bu iletiden öğretmene neyin sorun olduğunu anlamalıdır. Öğrenci , öğretmenin kendisi ile neden yüzleştiğini kestirmek zorunda kalmamalıdır. Böyle olursa ileti etkisini yitirir. Sorunlu davranışı; suçlamayan, yargılamayan türde tanımlamak, Ben - iletisi için iyi bir başlangıçtır.

- ***Ben - iletisinin ikinci öğesi öğrencinin kabul edilemeyen davranışının öğretmen üzerindeki kesin, gerçek ve somut etkisinin ona söylenmesidir:***
“Sen kapıyı kilitlemeyince (yargılamayan tanımlama), bazen eşyalarım çalınıyor...”
(Somut etki)

- ▶ “Siz dersten önce tahtayı temizlemeyince (yargılamayan, objektif tanımlama) ben çok zaman yitiriyorum...” (Somut etki)
- ▶ *Somut etki açıkça söylenmezse, çocuk bunu tam olarak algılayamayacağı için Ben - iletisi başarısız olur.*

► *Ben - iletisinin üçüncü ögesi duyguların dile getirilmesidir:*

► *“Sen ayaklarını sıranın dışına çıkarınca (davranışın tanımı), arada yürürken onlara takılabiliyim (somut etki) ve düşüp bir yerimi kırabiliyim diye tedirgin oluyorum (duygu).”*

Öğretmen burada davranışın olası etkisini söylüyor ve ortaya çıkardığı korku duygusunu dile getiriyor.

- ▶ Ben-iletleriyle, öğrencilerin birkaç günde büyük değişimler göstermesi ve sihirli değnek etkisi göstermesi olası değilse de, okul ikliminin ve öğrenci-öğretmen iletişiminin kalitesinin artmasıyla, beklentilerinizi aşacak oranda etkili çözümler almanız mümkündür...
- ▶ Öğrencilerimizin, ev ve aile ortamlarında genelde etkin ve etkili bir şekilde dinlenmediğini, sorun çözme becerilerinin yeterince gelişmiş olmadığını aklımızdan çıkarmamalıyız. Öğrenciler, müfredatın içeriği kadar, sosyal-kişisel ve iletişim konusunda bizden öğrenecekleri en küçük olumlu bilgilere bile ihtiyaç duyuyorlar.
- ▶ Çocuklarımıza ve gençlerimize sorun çözme ve etkili iletişim becerilerini, en iyi şekilde öğretmenlerimiz öğretebilirler...

Öğrencilerinize kazandırdığınız HER BECERİNİN,
mutlaka karşılığını bulacağınızı unutmadan
temennisiyle...

TEŞEKKÜRLER...